

Комунальна установа
«Центр професійного розвитку педагогічних працівників
Первомайської міської ради Миколаївської області»

*Орієнтовні критерії
оцінювання результатів навчання
учнів 3 - 4 класів
закладів загальної середньої
освіти
з предметів мовно-літературної,
математичної, природничої,*

Первомайська міська територіальна громада,
2023

Критерії оцінювання результатів навчання учнів 3-4 класів закладів загальної середньої освіти з предметів мовно-літературної, математичної, природничої, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної освітніх галузей. Первомайська міська територіальна громада, 2023 р. – 57 с.

Укладачі: Аркуша І.С., вчитель початкових класів Підгороднянської гімназії.

Відповідальна за випуск: Хрипун М.Г., директор КУ «ЦПРПП» Первомайської міської ради Миколаївської області.

Матеріали підготували: Кривуля Н.В. (*Підгороднянська гімназія*), Лещенко С.Ю. (*Первомайська гімназія №10 імені Миколи Вінграновського*), Ляхвацька О.І. (*Первомайська гімназія №7*), Мала А.П. (*Первомайська гімназія №6*), Маріянчук Н.П. (*Первомайський ліцей "Престиж"*), Москвич Г.Н. (*Первомайська гімназія № 2*), Паршикова О. М. (*Первомайська гімназія №1*), Петрак В.А. (*Первомайська гімназія №8*), Підгородецька Ю.А. (*Чаусівська гімназія*), Піхаленко Т.М. (*Кінецьпільська гімназія*), Полоз Н.А. (*Первомайська гімназія № 4*), Сидоренко О.Є. (*Первомайська гімназія №5*), Славінська С.П. (*Грушівська гімназія*), Тарасевич О. В. (*Первомайська гімназія №9*), Татарінцева О.В. (*Первомайський ліцей «Ерудит»*), Фролова С.П. (*Первомайська початкова школа № 11*).

Комп'ютерна верстка, дизайн, друк: Бончковська С.Г., бібліотекар КУ «ЦПРПП».

Посібник призначений для вчителів початкових класів, директорів закладів загальної середньої освіти, заступників директорів із навчально-виховної роботи, батьків учнів 3-4 класів.

ЗМІСТ

№ з/П	Зміст	Сторінка
1.	Передмова	4
2.	Свідоцтво досягнень здобувачів 3-4 клас	5
Мовно-літературна освітня галузь		
3.	Українська мова	7
4.	Літературне читання	17
Математична освітня галузь		
5.	Математика	29
Природнича освітня галузь		
6.	Я досліджую світ (<i>інтегрований курс</i>)	41
7.	Соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь	48
8.	Використані джерела	57

ПЕРЕДМОВА

Оцінка – це один з найтонших інструментів виховання.

В.О. Сухомлинський

Запровадження демократичних змін в Україні передбачає не лише принципове оновлення змісту освіти, розширення форм її здобуття, а й реалізацію компетентнісного підходу до навчання, орієнтацію на особистісні можливості та інтереси учнів, спрямованість на новий освітній результат – формування предметних та ключових компетентностей школярів, умінь практично застосовувати знання, а не механічно засвоювати їх суму.

За новим Державним стандартом початкової школи оцінювання навчальних досягнень учнів здійснюється відповідно до циклів початкової освіти (1-2 і 3-4 класи), що дає можливість урахувати вікові та психологічні особливості розвитку дітей, забезпечувати подолання розбіжностей у досягненнях, зумовлених готовністю до здобуття освіти.

Для учнів третіх та четвертих класів застосовується формувальне та підсумкове (тематичне, семестрове та річне) оцінювання.

Важливу роль у формуальному та підсумковому оцінюванні відіграють критерії, за якими воно здійснюється. Критерії оцінювання визначаються вчителем (із поступовим залученням до цього процесу учнів) відповідно до кожного виду роботи та виду діяльності учнів з орієнтуванням на вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей учнів початкової школи, визначених Державним стандартом початкової освіти до другого циклу навчання (3-4 класи), й очікуваних результатів.

Орієнтовні критерії оцінювання результатів навчання учнів 3-4 класів з предметів мовно-літературної, математичної, природничої освітніх галузей розроблено відповідно до освітньої програми О.Я.Савченко, методичних рекомендацій МОН щодо оцінювання результатів навчання учнів третіх і четвертих класів Нової української школи (Наказ МОН від 16.09.2020р. №1146), методичних рекомендацій щодо оцінювання об'єктивних результатів навчання учнів 1-4-х класів закладів загальної середньої освіти (наказ МОН України від 13.07.2021 № 813 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти») та свідоцтва досягнень учня (3-4 клас).

У посібнику схарактеризовано практичні аспекти оцінювання навчальних досягнень школярів 3 – 4 класів відповідно до характеристик результатів навчання здобувачів освіти. Запропоновані матеріали допоможуть педагогам забезпечити об'єктивність і точність результату підсумкового оцінювання.

Посібник призначений для вчителів початкових класів, директорів закладів загальної середньої освіти, заступників директорів із навчально-виховної роботи, батьків учнів 3-4 класів.





МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

розклад закладу загальної середньої освіти)

учня/учениці) _____ класу
(3-4)

(прізвище та ім'я учня/учениці)

20 ____ / 20 ____ навчальний рік

СВІДОЦТВО ДОСЯГНЕНЬ 3-4 клас

№ з/п	Характеристика результатів навчання	Сформовано (у) формується (рівень результату навчання)**
Мистецька освітня галузь		
1	Описує враження від сприймання творів мистецтва, словесно характеризує твір із використанням мистецької термінології	
2	Створює варіанти запропонованих художніх образів засобами образотворчого мистецтва, користується різними художніми матеріалами	
3	Співає виразно, відтворює запропоновані ритми (соло та в групі), імпровізує з ритмами	
4	Презентує власні художні образи, оцінює власну творчість, пояснює, що вдалося	
Фізкультурна освітня галузь		
1	Добирає та виконує фізичні вправи з різних видів спорту, дотримуючись правил безпеки, здійснює контроль самопочуття в процесі виконання фізичних вправ	
2	Пояснює значення фізичного навантаження і загартовування для організму людини та виховання сили волі	
3	Дотримується правил проведення рухливих ігор та естафет; співпереживає за результат команди	

Державна підсумкова атестація (4 клас)

Освітня галузь	Рівень		
	Високий	Достатній	Початковий

Рішення педагогічної ради про переведення до наступного класу _____

Рекомендації вчителя _____

Учитель _____

Побажання батьків/осіб, що їх замінюють _____

Батьки/особи, що їх замінюють _____



Р137-6080X. Підписано до друку 20.07.2021. Формат 6/9/0/16.
Папір офсетний. Гарнітура Мірад. Друк офсетний. Ум. друк. арк. 0,25.
ТОВ Видавництво «Ранок», вул. Кібальчича, 27, к. 135, Харків, 61071.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 5215 від 22.09.2016.
Для листів: вул. Космічна, 21а, Харків, 61145. Тел. (057) 719-48-65,
тел./факс (057) 719-58-07. E-mail: office@ranok.com.ua,
compterc@ranok.com.ua, www.ranok.com.ua

* Відповідно до Додатка № 3 до методичних рекомендацій щодо оцінювання об'єктивних результатів навчання учнів 1-4-х класів закладів загальної середньої освіти (наказ МОН України від 13.07.2021 № 813 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти»).

** У 3-4 класах підсумкове оцінювання об'єктивних результатів навчання здійснюється вербально/рівнево (за вибором закладу загальної середньої освіти). За умов використання вербальної оцінки, очікуваний результат, що вже сформовано, у відповідній графі позначається «В»; очікуваний результат, що ще формується, ніяк не позначається. За умов використання рівневої оцінки, рівень результату навчання позначається відповідною буквою: «В» (високий), «Д» (достатній), «С» (середній), «П» (початковий).

№ з/п	Характеристика результатів навчання	Сформовано (у) формується (рівень результату навчання)**
Мовно-літературна освітня галузь		
Українська мова, мова відповідного корінного народу/ національної меншини (мова навчання)		
1	Визначає фактичний зміст, тему, основну думку, пояснює причинно-наслідкові зв'язки сприйнятого на слух висловлювання, уточнює інформацію, ставить доцільні запитання	
2	Володіє повноцінною навичкою читання вголос і мовчки	
3	Аналізує прочитаний текст, висловлює та обґрунтовує власне ставлення щодо прочитаного, формулює висновки	
4	Переказує усно та письмово прочитаний/прослуханий твір із дотриманням логіки викладу та із творчим доповненням	
5	Будує зв'язні висловлювання (розповідь, опис, міркування, есе, діалог) в усній і письмовій формах, володіє монологічною та діалогічною формами мовлення, дотримується правил культури спілкування	
6	Пише розбірливо, дотримується граматичних та орфографічних норм, перевіряє та редагує написане	
7	Досліджує мовні одиниці та явища, використовує їх для вдосконалення мовлення	
Українська мова як державна, мова відповідного корінного народу/ національної меншини (мова вивчення)		
1	Аналізує сприйняте на слух висловлювання, ставить доцільні запитання	
2	Читає усвідомлено, правильно, виразно, у належному темпі вголос і мовчки	
3	Зв'язно висловлює власні думки щодо прочитаного, усно передає свої враження, упорядбані	
4	Переказує та створює тексти, бере участь у діалозі	
5	Пише розбірливо, дотримується граматичних та орфографічних норм, перевіряє та редагує написане	
Іноземна мова		
1	Сприймає з розумінням іноземну мову на слух	
2	Читає з розумінням іноземною мовою	
3	Висловлюється іноземною мовою	
4	Записує слова, речення, короткі повідомлення про себе, на повсякденні теми іноземною мовою	
Математична освітня галузь		
1	Читає, записує, утворює, порівнює числа, визначає розрядний склад числа	
2	Володіє навичками додавання і віднімання, множення і ділення чисел	
3	Читає та записує математичні вирази, зокрема зі змінною, знаходить їх значення; розв'язує рівняння, добирає розв'язок нерівності зі змінною	
4	Аналізує текст задачі, створює за потреби модель, обґрунтовує спосіб розв'язання, розв'язує задачу, прогнозує та перевіряє розв'язок	
5	Розпізнає, будує геометричні фігури, конструює об'єкти з геометричних фігур	
6	Використовує для вимірювання величин доцільні одиниці вимірювання, оперує величинами, користується вимірювальними приладами	

№ з/п	Характеристика результатів навчання	Сформовано (у) формується (рівень результату навчання)**
Природнича освітня галузь		
1	Установлює взаємозв'язки між об'єктами неживої і живої природи, різніє рукотворні об'єкти, виготовлені з природних і штучних матеріалів	
2	Описує зміни, які відбуваються в природі, установлює причинно-наслідкові зв'язки між ними	
3	Обирає обладнання та досліджує об'єкт природи за власне складеним планом, робить висновки та презентує їх	
4	Орієнтується на місцевості за об'єктами природи та за допомогою компаса	
5	Знаходить і показує на карті України, материки, океани та інші об'єкти відповідно до навчального завдання	
6	Пояснює залежність життя організмів від умов існування, правила природоохоронної поведінки, дотримуються цих правил	
Соціальна і здоров'язбережувальна, громадянська та історична освітні галузі		
1	Пояснює на прикладах, що означає бути громадянином/громадяною України; досліджує історію свого роду, села/міста, рідного краю та презентує результати	
2	Розповідає про відомі історичні події, пам'ятки природи та культури, видатних людей, зокрема винахідників; пояснює вплив їхньої діяльності на життя людей/збереження довкілля	
3	Пояснює свої права та обов'язки в сім'ї, у школі, у громадських місцях; аргументовано визначає перевагу добрих взаємин над конфліктами	
4	Розрізняє першочергові та другорядні потреби, пояснює важливість помірності в споживанні товарів і послуг, планує конкретні дії для задоволення власних потреб	
5	Пояснює, від чого залежить безпека в доквітлі; описує можливі ризики поведінки на прикладах	
6	Моделює звернення по допомогу в різні служби в разі небезпечних ситуацій, пояснює їх можливі наслідки і свої дії	
Технологічна освітня галузь		
1	Організовує робоче місце відповідно до власних потреб і визначених завдань, дотримується безпечних прийомів праці	
2	Планує послідовність виготовлення виробу за власне обраними технологіями обробки матеріалів і виготовляє його	
3	Планує та виконує трудові дії щодо самообслуговування, зокрема ремонтує книжки, пришиває гудзики, сервірує стіл	
Інформатична освітня галузь		
1	Використовує цифрові пристрої для виконання навчальних завдань	
2	Створює інформаційні продукти (текст, графічне зображення, презентацію) у програмних середовищах	
3	Складає лінійні, розгалужені та циклічні алгоритми на основі їхнього опису, отримує очікуваний результат дій виконавця за складеним алгоритмом	
4	Збирає інформацію за допомогою цифрових пристроїв відповідно до навчальної мети, використовує онлайн середовища для спільної діяльності й обміну думками, дотримується безпечної поведінки під час взаємодії онлайн	

МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ

Українська мова Пояснювальна записка

Мета – формування мотивації вивчення української мови; розвиток особистості дитини засобами різних видів мовленнєвої діяльності; формування комунікативної та інших ключових компетентностей; розвиток здатності спілкуватися українською мовою для духовного, культурного й національного самовияву, послуговуватися нею в особистому й суспільному житті, у міжкультурному діалозі; розвиток логічного, критичного та образного мислення, мовленнєво-творчих здібностей; формування готовності до вивчення української мови в гімназії. Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань: – виховання в учнів позитивного емоційно-ціннісного ставлення до української мови, формування пізнавального інтересу до рідного слова, прагнення вдосконалювати своє мовлення; – розвиток зв'язного мовлення, уяви, пізнавальних здібностей, логічного, критичного та образного мислення школярів; – формування повноцінної навички письма, уміння брати участь у діалозі, створювати короткі усні й письмові монологічні висловлення; – дослідження мовних одиниць і явищ з метою опанування початкових лінгвістичних знань і норм української мови; – залучення молодших школярів до практичного застосування умінь з різних видів мовленнєвої діяльності в навчальних і життєвих ситуаціях. Реалізація зазначених мети і завдань здійснюється за такими змістовими лініями: «Взаємодіємо усно», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа», «Досліджуємо мовні явища». Змістова лінія «Взаємодіємо усно» спрямована на формування в учнів початкової школи умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати й оцінювати усну інформацію та використовувати її в різних комунікативних ситуаціях, спілкуватися усно з іншими людьми в діалогічній і монологічній формах заради досягнення певних життєвих цілей. Змістова лінія «Взаємодіємо письмово» передбачає формування в учнів повноцінної навички письма, умінь висловлювати свої думки, почуття, ставлення та взаємодіяти з іншими людьми в письмовій формі, виявляти себе в різних видах мовленнєво-творчої діяльності. Змістова лінія «Досліджуємо медіа» спрямована на формування в учнів умінь аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати інформацію в медіатекстах та використовувати її для збагачення власного досвіду, створювати прості медіапродукти. Змістова лінія «Досліджуємо мовні явища» передбачає дослідження учнями мовних одиниць і явищ з метою опанування початкових лінгвістичних знань, норм літературної вимови та правил українського правопису, формування у школярів умінь послуговуватися українською мовою в усіх сферах життя. На вивчення української мови в 3 і 4 класах виділено по 122 години (3,5 години на тиждень). Рекомендовано 3 години на тиждень проводити уроки української мови, 1 годину на два тижні – урок розвитку зв'язного мовлення.

№ п/п	Характеристика результатів навчання мовно-літературної освітньої галузі	Рівень результатів навчання	Характеристика рівня результатів навчання	Очікувані результати навчання
1.	Переказує усно і письмово прочитаний (прослуханий) твір з дотриманням логіки викладу та	Високий рівень	Виконує навчальні завдання на продуктивно-творчому рівні за допомогою таких навчальних дій: - вправно будує текст, що характеризується	Будує усне зв'язне висловлення (розповідь, опис, міркування) за малюнком, ситуацією з опорою на допоміжні

з творчим доповненням		логічною завершеністю, відповідністю темі й меті, багатством лексичних засобів; у тексті висловлена думка про предмет розмови, але допущено 1-2 мовні чи мовленнєві помилки; - вправно буде послідовний, повний текст, враховуючи комунікативне завдання; - чітко висловлює власну думку, аргументує її; - робота відзначається багатством словника, точністю слововживання, граматичною і стилістичною грамотністю; - створює повноцінне зв'язне висловлювання з певною комунікативною метою; - повно і вичерпно висвітлює тему; впевнено висловлює й аргументує своє ставлення до того, про що пише; - вдало пов'язує предмет розмови з власним життєвим досвідом; робота відзначається багатством лексики, граматичною правильністю, стилістичною довершеністю	матеріали (частиною тексту, планом, опорними словами, словосполученнями) [3 МОВ 1.6]; створює усні монологічні висловлення (розповідь, опис, міркування, есе) самостійно [3 МОВ 1.6]; використовує виражальні засоби мови [3 МОВ 1.7]; висловлює власну думку про предмети, явища, події [3 МОВ 1.6]
	Достатній рівень	Учень/учениця виконує навчальні завдання на продуктивному рівні: - правильно будує текст, розкриває його загальний зміст і головну думку; - у тексті наявні зачин, основна частина і кінцівка; проте учень не висловлює своєї думки з приводу сказаного; - текст бідний на виражальні засоби мови; трапляються невинуваті	

		повтори тих самих слів; мають місце мовні помилки; - самостійно будує достатньо повне зв'язне висловлювання, в цілому ґрунтовно висвітлює тему і головну думку; - проте не висловлює свого ставлення до того, про що говорить; - припускається окремих мовленнєвих і мовних помилок, самостійно створює послідовний, логічно завершений текст; - вдало добирає виражальні засоби мови; - робить спроби висловити свою думку з приводу сказаного, але не дуже вдало; -припускається поодиноких лексичних неточностей, мовних помилок.	
	Середній рівень	Виконує навчальні завдання на репродуктивному рівні реалізації навчальної діяльності у типових навчальних ситуаціях. Учень/учениця будує текст, який відзначається певною зв'язністю, але збіднений змістом; наявні відхилення від теми; порушена послідовність викладу, відсутні зачин або кінцівка, збіднена лексика, є мовні помилки. Створює текст, який певною мірою розкриває тему, однак удосконалення потребує послідовність викладу, зачин чи кінцівка, добір слів, мовне оформлення тексту. Будує досить послідовний текст, розкриває тему, хоч іноді порушує співвідношення основної і другорядної інформації; добір слів	

			потребує вдосконалення; трапляються мовні помилки.	
		Початковий рівень	Виконує навчальні завдання на рівні копіювання зразків після детального кількарядового їх пояснення учителем. Учень/учениця буде окремі, не пов'язані між собою речення, демонструючи обмежений лексичний запас і припускаючись мовних (лексичних, граматичних) помилок, буде окремі фрагменти висловлювання, при цьому його (її) лексичний запас обмежений, наявні мовні помилки, буде висловлювання, що не становить завершеного тексту. Послідовність викладу не дотримана, а лексика – бідна; трапляються мовні помилки.	
2.	Будує зв'язні висловлювання (розповідь, опис, міркування, есе,	Високий рівень	Виконує навчальні завдання на продуктивно-творчому рівні за допомогою таких	Учень/учениця складає самостійне письмове висловлення

діалог) в усній і письмовій формах, володіє монологічною та діалогічною формами мовлення, дотримується правил культури спілкування	навчальних дій: - буде зв'язні висловлювання (розповідь, опис, міркування, есе, діалог) в усній і письмовій формах; - володіє монологічною та діалогічною формами мовлення дотримується правил культури спілкування; - <i>створює</i> тексти зі щоденного життя (запрошення, оголошення, афіші тощо) з дотриманням типових ознак жанру; - <i>створює</i> художні тексти (загадки, лічилки, невеликі казки, байки, вірші тощо); - самостійно створює яскраве, оригінальне за думкою та оформленням висловлення відповідно до мовленнєвої ситуації; повно, вичерпно висвітлює тему; вправно формулює тезу; аналізує різні погляди на той самий предмет, наводить два доречні аргументи, використовує набуту з різних джерел інформацію для розв'язання певних життєвих проблем; приклади переконливі, конкретизовані; цілісний, послідовний і несутеречливий розвиток думки (логічність і послідовність викладу); висновок відповідає темі й органічно впливає зі сформульованої тези, аргументів і прикладів; - робота відзначається багатством слововживання та художньою цінністю.	(розповідь, опис, міркування) на добре знайомі й цікаві теми [4 МОВ3.1]; пише переказ (докладний, вибірковий) тексту розповідного змісту з елементами опису або міркування [4 МОВ 3.1]; використовує у власних висловленнях виражальні засоби мови [4 МОВ 3.1]; висловлює своє ставлення до того, про що пише [4 МОВ 3.1]; записує власні висловлення грамотно (у межах вивченого) і зрозуміло [4 МОВ 3.1].
---	---	--

		Достатній рівень	Виконує навчальні завдання на продуктивному рівні. <i>Створює</i> самостійне письмове висловлення (розповідь, опис, міркування) на теми, які його/її цікавлять, за прочитаним твором, про ситуацію з життя в школі, сім'ї тощо, зважаючи на мету та адресата; <i>оформлює</i> власне висловлення зрозуміло, дотримуючись норм літературної мови, за потреби звертається до словників пише розбірливо, дотримується граматичних і орфографічних норм, перевіряє і редагує написане. Учень/учениця самостійно створює достатньо повний, зв'язний, з елементами самостійних суджень текст, формулює тезу, яка відповідає запропонованій темі; наводить один доречний аргумент; вдало добирає лексичні засоби; висновок відповідає запропонованій темі; у роботі є недоліки (до чотирьох): відхилення від теми, порушення послідовності її викладу; висловлювання не завжди конкретне, просторовий виклад міркувань, не підкріплених фактичним матеріалом нелогічне розташування абзаців, переходи між ними не є вмотивованими; основна думка не аргументується.	
		Середній рівень	Виконує навчальні завдання на репродуктивному рівні реалізації навчальної діяльності у типових	

		навчальних ситуаціях. Створює висловлювання, записує їх, урахувуючи мету та адресата і дотримуючись норм літературної мови, користується орфографічним словником; визначає утруднення/ помилки, долає виявлене утруднення/виправляє помилки з допомогою вчителя/однокласників. Висловлення учня / учениці за обсягом складає дещо більше половини від норми й характеризується певною завершеністю, зв'язністю; чітко розрізняються основна та другорядна інформація; висновок лише частково відповідає тезі або не пов'язаний з аргументами; є недоліки за сімома показниками: посереднє розуміння теми; порушення послідовності побудови твору; рівень словникового запасу нижче середнього; відносна стильова єдність твору; не сформульовано вправно тезу; наведено один аргумент.	
	Початковий рівень	Виконує навчальні завдання на рівні копіювання зразків після детального кількарядового їх пояснення учителем. <i>Визначає</i>, чи відповідає створений текст меті, <i>перевіряє</i> грамотність написаного; <i>обговорює</i> письмові роботи (власні й однокласників) у парі, малій групі, відзначає позитивні характеристик висловлює, за підтримки вчителя, поради щодо можливого вдосконалення.	

			Побудованому учнем / ученицею тексту бракує зв'язності й цілісності, урізноманітнення потребує лексичне та граматичне оформлення роботи; теза не відповідає запропонованій темі; не наведено жодного аргументу.	
3.	Пише розбірливо, дотримується граматичних і орфографічних норм. Перевіряє і редагує написане	Високий рівень	Виконує навчальні завдання на продуктивно-творчому рівні. Списаний текст легко читається. Літери пропорційні, з однаковим нахилом, правильно поєднані. Допускається 1-2 незначних відхилення у формі букв чи їх поєднанні, які не порушують загального позитивного враження від письма. Учень / учениця дотримується гігієнічних правил письма. Допускає 1 негрубу помилку. Перевіряє і охайно редагує написане.	Письмо відповідає графічним, гігієнічним і технічним правилам. Навичка письма в графічній сітці в одну лінію сформована. Поєднання елементів букв и, л, п; н, р, ф та 3-4 букв між собою типу дим, мили, ориз, трив безвіддривне, без викривлення графем. Учень/учениця дотримується загальних правил письма [3 МОВ 3.1]; дотримується пропорційної висоти, ширини, нахилу великих і малих букв та пунктуаційних знаків (! ?) у зошиті в одну лінійку; [3 МОВ 3.1] [3 МОВ 3.1] прискорює письмо в міру своїх психофізіологічних можливостей, не спотворюючи форми букв та їх поєднань; [3 МОВ 3.1]; [3 МОВ 3.1] оформлює охайно письмову роботу в зошиті в одну лінію; [3 МОВ 3.1] дотримується абзаців, полів зошита; [3 МОВ 3.1] записує слова в колонку; [3 МОВ 3.1] оформлює власне висловлення так, щоб воно було грамотним (у межах вивченого) і зрозумілим; [3 МОВ
		Достатній рівень	Виконує навчальні завдання на продуктивному рівні. Списаний текст легко читається. Літери переважно пропорційні, з однаковим нахилом, правильними поєднаннями. Однак зустрічається певна кількість незначних відхилень від норми у формі букв та їх поєднанні. Учень дотримується переважно всіх гігієнічних правил без нагадування вчителя. Допускає 4-7 орфографічних помилок, перевіряє написане самостійно, редагує написане, виправляє більшу частину допущених помилок.	

4.		Середній рівень	Виконує навчальні завдання на репродуктивному рівні реалізації навчальної діяльності у типових навчальних ситуаціях. Списаний текст читається, однак у формі літер зустрічаються ламані, кутовидні елементи. Поєднання букв дуже розтягнуті або надто стислі. Гігієнічних правил учень дотримується тільки після нагадування вчителя. Допускає 8-10 орфографічних помилок, перевіряє написане після нагадування вчителя, виправляє деякі.	3.1] знаходить і акуратно виправляє у власному тексті помилки (графічні, орфографічні, граматичні, лексичні і стилістичні), орієнтуючись на пам'ятку, підготовлену вчителем [3 МОВ 3.3]
		Початковий рівень	Виконує навчальні завдання на рівні копіювання зразків після детального кількарядового їх пояснення учителем. Списаний текст нелегко прочитати. Літери переважно непропорційні, мають різний нахил, зустрічається дзеркальне зображення літер, друковані літери замість рукописних. Поєднання букв переважно неправильне або відсутнє. Лінійності майже не дотримано. Гігієнічних правил письма учень майже не дотримується навіть після нагадування. Допускає 11-17 орфографічних помилок. Не перевіряє і не редагує написане.	
	Досліджує мовні одиниці та явища, використовує їх для вдосконалення мовлення	Високий рівень	Виконує навчальні завдання на продуктивно-творчому рівні. Аналізує значення слів з урахуванням контексту, будови слова, перевіряє власне розуміння значення слова за словниками;	Учень / учениця дотримується правил вимовляння слів з ненаголошеними голосними [е], [и], дзвінками приголосними звуками в кінці слова

		використовує у власному мовленні слова з переносним значенням, синоніми та антоніми, фразеологізми для досягнення мети спілкування; правильно вживає граматичні форми частин мови; правильно записує різні види речень за метою висловлювання.	і складу перед глухим, подовженими приголосними звуками; використовує у власному мовленні слова в прямому і переносному значеннях, синоніми, антоніми, багатозначні слова, фразеологізми для досягнення мети спілкування; правильно записує слова із сумнівними приголосними, що піддаються асиміляції (просьба, боротьба, нігті, кігті); правильно наголошує загальноновживані слова.
	Достатній рівень	Виконує навчальні дії на продуктивному рівні. Учень / учениця з'ясовує будову слова; утворює нові слова, пояснює роль закінчень, значення префіксів і суфіксів для правильного вживання слів усно та на письмі; перевіряє орфограми доречним способом (за орфографічним словником; зміною форми слова або добором споріднених слів, за правилом) у процесі письма та пояснює свій вибір; удосконалює свою вимову, зважаючи на фонетичні закономірності	Учень / учениця утворює нові слова за допомогою префіксів, з найуживанішими суфіксами зменшення, здрібнілості, пестливості тощо; визначає рід і число іменників відтворює назви відмінків і відмінкові питання; змінює іменники за числами і відмінками; змінює прикметники за родами і числами; утворює форми ступенів порівняння прикметників; розпізнає в мовленні числівники, які відповідають на питання скільки?
	Середній рівень	Виконує навчальні завдання на репродуктивному рівні реалізації навчальної діяльності у типових навчальних ситуаціях. Учень / учениця утворює в процесі мовлення відповідні граматичні форми слів різних частин мови; будує речення, зважаючи на мету висловлювання; поширює речення різними членами відповідно до комунікативної стратегії виокремлює характерні риси свого мовлення, спостерігає за їх впливом на співрозмовників.	

		Початковий рівень	Учень / учениця визначає й аналізує мовні одиниці і мовні явища, використовує їх для вдосконалення мовлення, копіювання зразків після детального кількарязового їх пояснення учителем.	котрий?; ставить питання до кількісних і порядкових (без уживання термінів) числівників; пояснює роль займенників у мовленні; відмінює особові займенники за зразком: правильно пише найуживаніші прислівники; вживає дієслова у відповідних часових формах. Учень / учениця правильно інтонує і записує речення, різні за метою висловлювання та інтонацією; знаходить головні і другорядні члени речення у найпростіших випадках; встановлює зв'язки між словами в реченні за допомогою питань; виявляє в реченні однорідні члени; складає речення з однорідними членами, правильно їх інтонує і записує; використовує різні за структурою і метою висловлювання речення для вираження власних думок і почуттів. Учень / учениця знаходить у тексті його структурні частини; формулює тему і мету тексту; добирає заголовок,
--	--	--------------------------	--	---

				який відповідає темі або головній думці тексту; складає план тексту розрізняє різновиди текстів (розповідь, опис, міркування, есе) і пояснює їх призначення; буде розповіді, описи, міркування, есе; використовує засоби зв'язку речень у тексті.
--	--	--	--	---

Літературне читання

Пояснювальна записка

У Типовій освітній програмі (3-4 класи) мовно-літературну галузь структуровано через впровадження навчальних предметів «Українська мова», «Літературне читання».

Назва предмета – «Літературне читання» зумовлює необхідність визначення його мети і завдань, що вимагає відповідної конкретизації змістових ліній і очікуваних результатів.

Мета – розвиток особистості молодшого школяра засобами різних видів читацької діяльності; формування читацької, комунікативної та інших ключових компетентностей; збагачення емоційно-ціннісного, естетичного, соціального та пізнавального досвіду; розвиток образного, критичного і логічного мислення та літературно-творчих здібностей; формування готовності до вивчення української та зарубіжної літератури в освітньому закладі II ступеня.

Досягнення мети передбачає розв'язання таких завдань:

- ознайомлення учнів з дитячою літературою різної тематики і жанрів;
- формування в учнів повноцінної навички читання як універсального інструменту функціональної грамотності;
- розвиток інтересу і здатності до самостійної читацької діяльності для задоволення різних потреб читача;
- формування умінь опрацьовувати художні, науково-художні тексти;
- оволодіння прийомами структурно-сміслового і образного аналізу текстів різних видів;
- розвиток образного, критичного, логічного мислення та мовлення;
- формування умінь самостійної роботи з різними видами і джерелами інформації;
- формування прийомів роботи з дитячою книжкою, періодичною, довідковою літературою;
- формування вмінь безпечного і критичного використання медіапродукції, здатності створювати медіапродукти і спілкуватися за допомогою медіазасобів;
- розвиток уяви і здатності виявляти себе у різних видах літературнотворчої діяльності.

Відповідно до мети і завдань предмета «Літературне читання» визначено такі змістові лінії: «Пізнаємо простір дитячого читання»; «Розвиваємо навичку читання, оволодіваємо прийомами розуміння прочитаного»; «Взаємодіємо усно за змістом прослуханого»;

«Досліджуємо і взаємодіємо з текстами різних видів»; «Оволодіваємо прийомами роботи з дитячою книжкою»; «Досліджуємо і взаємодіємо з медіапродукцією»; «Перетворюємо та інсценізуємо прочитане; створюємо власні тексти».

Реалізація змістових ліній програми з літературного читання здійснюється у процесі особистісно зорієнтованої розвивальної читацької і комунікативної діяльності учнів.

Враховуючи потреби та інтереси молодших школярів у пізнанні світу людей, природи, самопізнанні, залучаючи їх до вдумливого читання найкращих дитячих книжок, текстів, різних видів учитель виховує україномовну особистість, компетентного, критично мислячого читача, який розуміє цінність книги, відчуває красу рідного слова, збагачує свій читацький, мовленнєвий і пізнавальний досвід.

Змістова лінія «Пізнаємо простір дитячого читання» створює передумови для ознайомлення учнів 3-4 класів з різноманітною за темами і жанрами дитячою літературою, з різними видами довідкових, навчальних і медіа текстів, способами здобуття інформації у сучасному медіа просторі. Простір дитячого читання передбачає взаємодію організованої і самостійної читацької діяльності учнів, що сприяє формуванню дитини-читача, який на завершення початкової школи має належний читацький кругозір, розуміє цінність читання і виявляє до нього інтерес, набуває достатній досвід використання з різною метою текстів різних видів.

Змістова лінія «Розвиваємо навичку читання, оволодіваємо прийомами розуміння прочитаного» охоплює такі основні змістові блоки: удосконалення й розвиток якісних характеристик технічної і смислової сторін навички під час читання вголос і мовчки; самостійне застосування мовленнєвих та позамовних засобів художньої виразності; оволодіння, з поступовим нарощуванням ступеня складності, прийомами смислового читання (прийоми самостійного розуміння лексичного значення слів, словосполучень; повноцінного усвідомлення в тексті фактичної, концептуальної, підтекстової (з допомогою вчителя) інформації); застосування видів читання: аналітичного, переглядового, вибіркового відповідно до мети читання.

Змістова лінія «Взаємодіємо усно за змістом прослуханого» спрямована на формування в учнів умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати й оцінювати усну інформацію та використовувати її в різних комунікативних ситуаціях, спілкуватися з іншими людьми в діалогічній і формі заради досягнення певних життєвих цілей. Змістова лінія «Досліджуємо і взаємодіємо з текстами різних видів» передбачає цілісне сприймання учнями художніх, науково-художніх текстів, їх аналіз, інтерпретацію з використанням літературознавчих понять (практично); формування умінь висловлювати рефлексивні судження у зв'язку з прочитаним, критично оцінювати інформацію в текстах різних видів та використовувати її для збагачення особистого читацького досвіду.

Змістова лінія «Оволодіваємо прийомами роботи з дитячою книжкою» передбачає формування і розвиток в учнів прийомів розрізнення дитячих книжок за жанрово-тематичними ознаками, типом видання (книжка-твір, книжка-збірка, довідник, словник і т.ін.); прогнозування орієнтовного змісту книжки (твору) з опорою на її ілюстративний та довідково-інформаційний апарат; прийомів самостійного вибору книжок з використанням інформаційних ресурсів дитячої бібліотеки; умінь зв'язно висловлювати власні емоційно-оцінні враження щодо змісту прочитаного, складати короткий відгук на прочитану книжку та ін.

Змістова лінія «Досліджуємо і взаємодіємо з медіапродукцією» має на меті формування і розвиток в учнів понять про різні види медіа та використані в них вербальні і невербальні засоби впливу на читача; формування умінь і навичок сприймати, аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати і безпечно користуватися медіазасобами; виражати себе і спілкуватися з іншими за допомогою власних медіапродуктів.

Оволодіння медіаграмотністю є поліпредметним процесом, який передбачає зв'язок із щоденним життям дітей не лише в школі, а й поза нею, створення можливостей набувати досвід критичного осмислення різної медіапродукції, що має позитивно вплинути на

розширення їхнього читачького і соціального досвіду, вироблення умінь відрізнати корисну інформацію від шкідливої, уникати імовірних для цього віку ризиків взаємодії з медіапродуктами.

Змістова лінія «Перетворюємо та інсценізуємо прочитане; створюємо власні тексти» передбачає розвиток уяви, художньо-образного мислення і мовлення дітей, оволодіння вербальними і невербальними засобами створення творчих продуктів з різним ступенем самостійності (зміни, доповнення, продовження тексту, ілюстрування; участь в інсценізаціях, дослідницьких проєктах; складання есе, казок, віршів, закличок, загадок, оповідань та ін.).

№ п/п	Характеристика результатів навчання мовно-літературної освітньої галузі	Рівень результатів навчання	Характеристика рівня результатів навчання	Очікувані результати навчання
1.	Визначає фактичний зміст, тему, основну думку, пояснює причинно-наслідкові зв'язки сприйнятого на слух висловлювання, уточнює інформацію, ставить доцільні запитання	Високий рівень	Учень/учениця виконує навчальні завдання на продуктивно-творчому рівні реалізації навчальної діяльності у змінених з певним ускладненням (стосовно типової) навчальних ситуаціях	Розуміє текст (художній, інформаційний); самостійно виконує завдання на розуміння прочитаного тексту; аналізує, класифікує, узагальнює зміст прочитаного тексту; аргументує власну думку прикладами з прочитаного тексту; здатний/здатна до самостійного аналізу помилок в процесі читання (пропущені слова, наголос, все, що призводить до неправильного сприймання тексту) та визначає чинники, що вплинули на допущення помилок; регулює темп читання; тлумачить інформацію, подану в тексті засобами візуалізації (емотикони, піктограми, схеми, таблиці, ілюстрації тощо).сприймає текст на слух, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між подіями, вчинками персонажів та їхніми стосунками з іншими персонажами, досліджує виражальні засоби мови, пояснює причини переживань персонажів, установлює послідовність дій персонажів, аналізує емоційний стан персонажів, формулює тему / основну думку твору; своє запитання за змістом прослуханого / будує висловлення за змістом

			прослуханого тощо, уточнює інформацію, ставить доцільні запитання.
	Достатній рівень	Учень/учениця виконує навчальні завдання на продуктивному рівні реалізації навчальної діяльності в аналогічних типовим навчальних ситуаціях	Розуміє текст (художній, інформаційний) прочитаний вголос або мовчки; самостійно виконує завдання на розуміння прочитаного тексту з незначною допомогою вчителя; частково аналізує зміст прочитаного тексту; аргументує власну думку окремими прикладами з прочитаного тексту; здатний/здатна до самостійного аналізу помилок у процесі читання (пропущені слова, наголос, все, що призводить до неправильного сприймання тексту); тлумачить інформацію, подану в тексті засобами візуалізації (емотикони, піктограми, схеми, таблиці, ілюстрації тощо) у співпраці з учителем. визначення теми / основної думки твору; рис характеру персонажів; вибір прислів'я, що відповідає основній думці твору, установлює відповідність між частинами твердження про смислові, причинно-наслідкові зв'язки доповнює перелік подій; відтворює послідовність подій, уточнює інформацію, ставить доцільні запитання.
	Середній рівень	Учень/учениця виконує навчальні завдання на репродуктивному рівні реалізації навчальної діяльності у типових навчальних ситуаціях	Розуміє текст у загальних рисах, не зважає на деталі; виконує завдання на загальне розуміння прочитаного тексту з незначною допомогою вчителя; відтворює зміст прочитаного в загальних рисах (відповідь на запитання: хто? що? де? коли? як?), здатний/здатна поглибити власне розуміння прочитаного після допомоги вчителя; відчуває труднощі у співвіднесенні засобів візуалізації зі словесною частиною тексту, відтворює фактичний зміст сприйнятого на слух тексту за

2.				запитаннями (хто?, що?, які?, де?, коли?, як?), упорядковує послідовність подій, дає визначення літературного явища без посилання на текст.
		Початковий рівень	Учень/учениця виконує навчальні завдання на рівні копіювання зразків після детального кількарядового їх пояснення учителем	Розуміє фрагменти тексту, ситуативно виконує елементарні завдання на розуміння прочитаного; припускається помилок під час відтворення змісту прочитаного; не завжди може коригувати власне розуміння, навіть після допомоги вчителя; відчуває труднощі із зіставленням прочитаного і зрозумілого, відтворює фактичний зміст сприйнятого на слух тексту за запитаннями (хто?, що?, що робили?); сприймає висловлювання на елементарному рівні, називає окремий літературний факт або явище, відтворює окремий фрагмент твору (з допомогою вчителя).
	Володіє повноцінною навичкою читання вголос і мовчки	Високий рівень	Учень/учениця читає правильно, плавно словами і групами слів. Мають місце поодинокі орфоепічні помилки. У повному обсязі усвідомлює фактичний зміст та основний смисл текстів. Іноді припускається помилок щодо розуміння підтексту, встановлення смислових, причиново-наслідкових зв'язків. коментує окремі операції короткими репліками на основі запропонованих запитань; співвідносить результат виконання	Читає правильно та виразно вголос різні тексти(вірші, народні і літературні казки, оповідання, графічні та інформаційні тексти) залежно від мети читання (2 МОВ 2-2.1-2)

		завдання із зразком; прогнозує можливий результат, пропонує/випробовує різні способи виконання завдання; за потреби ставить запитання, що стосуються об'єктів завдань, і пропонує відповіді на них; У повному обсязі поглиблено усвідомлює фактичний зміст та основний смисл різних за ступенем творів. робить висновок про досягнення результатів; обґрунтовує способи виконання завдань та їх результати; аналізує й оцінює їх, самотійно визначає раціональний спосіб/способи подолання виявленого утруднення	
	Достатній рівень	Учень/учениця читає плавно словами і групами слів, правильно. Припускається окремих орфоепічних помилок. Усвідомлює фактичний зміст та основний смисл тексту. Припускається помилок щодо розуміння підтексту, встановлення смислових, причиново-наслідкових зв'язків. називає самотійно істотні	

		ознаки об'єктів, визначає спільні й відмінні ознаки, властивості об'єктів; угруповує об'єкти; установлює причиново-наслідкові зв'язки між об'єктами; ілюструє розуміння прикладами; Виявляє достатнє розуміння фактичного змісту тексту. пояснює спосіб/способи виконання навчальних дій; дотримується послідовності пояснення; за потреби ставить запитання, що стосуються об'єктів завдань;	
	Середній рівень	Учень/учениця читає переважно плавно, цілими словами, припускаючись мовленнєвих помилок, а також у наголошуванні слів. Недостатньо повно розуміє фактичний зміст тексту. Припускається помилок, пов'язаних із розумінням основної думки твору, встановленні смислових зв'язків називає істотні ознаки об'єктів, установлює спільні й відмінні ознаки, властивості об'єктів, угруповує об'єкти відповідно до умови за наданими орієнтирами/уточненнями в процесі діалогу з учителем/однокласниками; коментує навчальні дії	

			короткими реченнями з опорою на орієнтири (пам'ятку, зразок тощо) відповіді на запитання свідчать про неповне розуміння фактичного змісту твору. перевіряє спосіб і результат виконання завдань за зразком, констатує правильність/неправильність результату; визначає утруднення/помилки.	
		Початковий рівень	Учень/учениця значну кількість слів читає складами, не дотримуючись пауз між реченнями і смисловими групами слів. Припускається багатьох помилок на перестановку, заміну складів, звуків, слів, у наголошуванні слів. Виявляє нерозуміння тексту в цілому але частково розуміє зміст окремих фактів коментує навчальні дії короткими реченнями з опорою на орієнтири (пам'ятку, зразок тощо) констатує за підказкою правильність/неправильність результату. називає окремі ознаки об'єктів; відтворює окремі операції навчальних дій для досягнення результату, зокрема копіює зразок; утруднюється пояснити зв'язок подій у тексті	
3.	Аналізує прочитаний текст, висловлює та	Високий рівень	Враховує інформацію на обкладинці (автора, заголовок тощо),	Здобувач освіти: експериментує з текстом (змінює

обґрунтовує власне ставлення щодо прочитаного, формулює висновки.	ілюстрації та анотацію під час прогнозування змісту дитячої книжки / окремого твору або його уривку; самостійно прогнозує зміст книжки/твору/уривку під опосередкованим керівництвом учителя; під час прогнозування змісту книги/твору/уривку пов'язує елементи інформації в цілісну картину; аргументує прикладами власну думку; здатний/здатна до дотримання взаємозв'язку між власним прогнозуванням та елементами дитячої книжки / твору/уривку; здатний/здатна пропонувати декілька ймовірних варіантів змісту дитячої книжки / твору/уривку в умовах обмеженості інформації (відсутні ілюстрації, анотація тощо). Розуміє текст (художній, інформаційний) прочитаний вголос або мовчки; самостійно виконує завдання на розуміння прочитаного тексту; аналізує, класифікує, узагальнює зміст прочитаного тексту; аргументує власну думку прикладами з прочитаного тексту; здатний/здатна до самостійного аналізу помилок в процесі читання (пропущені	кінцівку, місце подій, імпровізує з репліками під час інсценізації тощо) [2 МОВ 2.7] Здобувач освіти: на основі тексту малює / добирає ілюстрації, фіксує інформацію графічно [2 МОВ 2.6] Здобувач освіти: експериментує з текстом (змінює кінцівку, місце подій, імпровізує з репліками під час інсценізації тощо) [2 МОВ 2.7] Здобувач освіти: розповідає про власні почуття та емоції від прочитаного тексту; відтворює емоції літературних персонажів під час інсценізації [2 МОВ 2.3]
---	---	---

		слова, наголос, все, що призводить до неправильного сприймання тексту) та визначає чинники, що вплинули на допущення помилок; регулює темп читання; тлумачить інформацію, подану в тексті засобами візуалізації (емотикони, піктограми, схеми, таблиці, ілюстрації тощо).	
	Достатній рівень	Будує текст, відтворюючи інформацію, отриману з обкладинки, ілюстрації та анотації; прогнозує зміст книжки/твору/уривку з допомогою вчителя; розпізнає елементи книжки, словесну та несловесну інформацію в тексті; здатний/здатна внести уточнення у власну розповідь щодо прогнозування дитячої книжки / твору/уривку після допомоги вчителя; здатний/здатна пропонувати ймовірний варіант змісту дитячої книжки / твору/уривку в умовах обмеженості інформації (відсутні ілюстрації, анотація тощо) у співпраці з учителем. Розуміє текст (художній, інформаційний) прочитаний вголос або мовчки; самостійно виконує завдання на розуміння	

		прочитаного тексту з незначною допомогою вчителя; частково аналізує зміст прочитаного тексту; аргументує власну думку окремими прикладами з прочитаного тексту; здатний/здатна до самостійного аналізу помилок у процесі читання (пропущені слова, наголос, все, що призводить до неправильного сприймання тексту); тлумачить інформацію, подану в тексті засобами візуалізації (емотикони, піктограми, схеми, таблиці, ілюстрації тощо) у співпраці з учителем.	
	Середній рівень	Учень/учениця буде текст, який відзначається певною зв'язністю, але збіднений змістом; наявні відхилення від теми; порушена послідовність викладу, відсутні зачин або кінцівка, збіднена лексика, є мовні помилки. Створює текст, який певною мірою розкриває тему, однак удосконалення потребує послідовність викладу, зачин чи кінцівка, добір слів, мовне оформлення тексту . Буде досить послідовний текст, розкриває тему, хоч іноді порушує співвідношення	

		основної і другорядної інформації; добір слів потребує вдосконалення; трапляються мовні помилки Розуміє текст (художній, медіатекст тощо), прочитаний вголос або мовчки, у загальних рисах, не зважає на деталі; виконує завдання на загальне розуміння прочитаного тексту з незначною допомогою вчителя; відтворюють зміст прочитаного в загальних рисах (відповідь на запитання: хто? що? де? коли?); здатний/здатна поглибити власне розуміння прочитаного після допомоги вчителя; відчуває труднощі у співвіднесенні засобів візуалізації зі словесною частиною тексту.	
	Початковий рівень	Відтворює інформацію (фрагментарно), отриману з обкладинки, ілюстрації та анотації з допомогою вчителя; відчуває труднощі з розпізнанням елементів книжки; не завжди може внести уточнення у власну відповідь, навіть після допомоги вчителя; не завжди встановлює зв'язки між отриманою інформацією	

		(заголовок – анотація, заголовок – ілюстрація тощо). Розуміє фрагменти тексту, прочитаного вголос або мовчки (окремі речення, слова тощо); ситуативно виконує елементарні завдання на розуміння прочитаного; припускається помилки під час відтворення змісту прочитаного; не завжди може коригувати власне розуміння, навіть після допомоги вчителя; відчуває труднощі із зіставленням прочитаного і зрозумілого.	
--	--	--	--

МАТЕМАТИЧНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ

Математика

Пояснювальна записка

Метою навчання математики є різнобічний розвиток особистості дитини та її світоглядних орієнтацій засобами математичної діяльності, формування математичної й інших ключових компетентностей, необхідних їй для життя та продовження навчання.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань:

- формування в учнів розуміння ролі математики в пізнанні явищ і закономірностей навколишнього світу;
- формування у дітей досвіду використання математичних знань та способів дій для розв'язування навчальних і практичних задач;
- розвиток математичного мовлення учнів, необхідного для опису математичних фактів, відношень і закономірностей;
- формування в учнів здатності міркувати логічно, оцінювати коректність і достатність даних для розв'язування навчальних і практичних задач.

Реалізація мети і завдань початкового курсу математики здійснюється за такими змістовими лініями: «Числа, дії з числами. Величини», «Геометричні фігури», «Вирази, рівності, нерівності», «Робота з даними», «Математичні задачі і дослідження».

Змістова лінія «Числа, дії з числами. Величини» охоплює вивчення у 1 – 4 класах питань нумерації цілих невід'ємних чисел у межах мільйона; формування навичок виконання арифметичних дій додавання і віднімання, множення і 45 ділення; ознайомлення на практичній основі зі звичайними дробами; вимірювання величин; оперування

величинами.

Змістова лінія «Вирази, рівності, нерівності» спрямована на формування в учнів уявлень про математичні вирази – числові та зі змінною; рівності і рівняння; числові нерівності та нерівності зі змінною; про залежність результату арифметичної дії від зміни одного з її компонентів. Ця змістова лінія є пропедевтичною до вивчення алгебраїчного матеріалу.

Змістова лінія «Геометричні фігури» націлена на розвиток в учнів просторових уявлень; формування здатності розрізняти геометричні фігури за їх істотними ознаками; формування практичних умінь будувати, креслити, моделювати й конструювати геометричні фігури від руки та за допомогою простих креслярських інструментів. Ця змістова лінія має пропедевтичний характер.

Змістова лінія «Робота з даними» передбачає ознайомлення учнів на практичному рівні з найпростішими способами виділення і впорядкування даних за певною ознакою.

Змістова лінія «Математичні задачі і дослідження» спрямована на формування в учнів здатності розпізнавати практичні проблеми, що розв'язуються із застосуванням математичних методів, на матеріалі сюжетних, геометричних і практичних задач, а також у процесі виконання найпростіших навчальних досліджень.

До програми кожного класу подано орієнтовний перелік додаткових тем для розширеного вивчення курсу. Додаткові теми не є обов'язковими для вивчення. Учитель може обрати окремі теми із пропонованих або дібрати теми самостійно з огляду на методичну доцільність та пізнавальні потреби учнів. Результати вивчення додаткових тем не підлягають оцінюванню. Досвід математичної діяльності застосовується у вивченні інших предметів (освітніх галузей) шляхом використання учнями математичних методів чи інших засобів для пізнання дійсності. Рекомендовано раз на два тижні проводити уроки для організації та виконання міжпредметних навчальних проєктів, міні-досліджень тощо.

№ п/п	Характеристика результатів навчання природничої освітньої галузі	Рівень результатів навчання	Характеристика рівня результатів навчання	Очікування результатів навчання
1	Володіє навичками читання, записування, утворення, порівняння та визначення розрядного складу числа	Високий рівень	Виконує навчальні завдання на продуктивному-творчому рівні за допомогою таких навчальних дій: - відтворює послідовність чисел у межах тисячі (мільйона); - читає і записує числа, утворює числа різними способами; - порівнює числа різними способами; - визначає розрядний склад числа; - визначає загальну кількість одиниць певного розряду; - подає числа у вигляді суми розрядних доданків; - прогнозує можливий результат, пропонує/випробовує різні способи виконання завдання; - співвідносить результати виконання завдань з припущеннями, робить висновок про досягнення результатів; - аналізує й оцінює їх, самостійно визначає раціональний спосіб/способи подолання виявленого утруднення, планує подальші навчальні дії	<i>відтворює</i> послідовність чисел у межах тисячі (мільйона); <i>читає і записує</i> числа, утворює числа різними способами; <i>визначає</i> розрядний склад трицифрового (багатоцифрового) числа; <i>порівнює</i> числа різними способами; <i>визначає</i> розрядний склад багатоцифрового числа; <i>визначає</i> загальну кількість одиниць певного розряду; подає числа у вигляді суми розрядних доданків; <i>порівнює</i> числа різними способами; <i>виконує</i> додавання та віднімання, множення і ділення на основі нумерації чисел
		Достатній рівень	Виконує навчальні завдання на продуктивному рівні за допомогою таких навчальних дій: Допускає незначні неточності, самостійно їх виправляє при: - відтворенні послідовності чисел у межах тисячі (мільйона); - читанні і записуванні чисел, утворенні чисел різними	

		способами; - порівнянні чисел різними способами ; - визначенні загальної кількості одиниць певного розряду; - поданні числа у вигляді суми розрядних доданків; - пояснює спосіб/способи виконання навчальних дій; - дотримується послідовності пояснення; - контролює дотримання алгоритму дій, перевіряє результати виконання завдань можливими способами, робить висновок про досягнення результатів; - визначає утруднення/помилки, знаходить спосіб подолання виявленого утруднення за наданими орієнтирами, самотійно виправляє помилки.	
	Середній рівень	Виконує навчальні завдання на репродуктивному рівні за допомогою таких навчальних дій: Працює за шаблоном , допускає помилки, виправляється тільки з допомогою та під керівництвом вчителя: - відтворюючи послідовність чисел у межах тисячі (мільйона); - читаючи і записуючи числа, утворюючи числа різними способами; - порівнюючи числа різними способами; - визначаючи загальну кількість одиниць певного розряду; - подаючи числа у вигляді суми розрядних доданків; - коментує навчальні дії короткими реченнями з опорою на орієнтири	

			(пам'ятку, зразок тощо); - визначає утруднення, виправляє помилки з допомогою вчителя/однокласників.	
		Початковий рівень	Виконує навчальні завдання на рівні копіювання зразків за допомогою таких навчальних дій: Працює тільки разом з учителем: - відтворюючи послідовність чисел у межах тисячі (мільйона); - читаючи і записуючи числа, утворюючи числа різними способами; - порівнюючи числа різними способами; - визначаючи загальну кількість одиниць певного розряду; - подаючи числа у вигляді суми розрядних доданків; - констатує за підказкою правильність/неправильність результату.	
2	Володіє навичками додавання і віднімання, множення і ділення.	Високий рівень	Виконує навчальні завдання на продуктивному-творчому рівні за допомогою таких навчальних дій: - без помилок виконує додавання і віднімання, множення і ділення чисел; - виявляє варіативність мислення і раціональність у виборі способу розв'язання завдань; вміє узагальнювати і систематизувати набуті знання; здатний до розв'язування нестандартних вправ; - прогнозує можливий результат; - перевіряє правильність обчислень; - робить висновки про досягнення результатів.	<i>виконує</i> додавання і віднімання, множення і ділення на основі нумерації чисел; <i>володіє</i> навичкою усного додавання і віднімання круглих чисел; <i>обчислює</i> зручним для себе способом; <i>володіє</i> навичками письмового додавання і віднімання чисел у межах мільйона; <i>прогнозує</i> результат додавання та віднімання; <i>перевіряє</i> правильність обчислень; <i>володіє</i> навичками письмового множення і ділення багатоцифрового числа на одноцифрове ;

			<i>володіє</i> обчислювальними навичками письмового множення і ділення на двоцифрове число; <i>розуміє</i> спосіб множення і ділення на трицифрове число; <i>виконує</i> письмове ділення з остачею; <i>планує</i> послідовність виконання дій у письмових обчисленнях; <i>прогнозує</i> кількість цифр у добутку, частці до знаходження результату; <i>перевіряє</i> правильність обчислень
	Дос- татн- ій рів- ень	Виконує навчальні завдання на продуктивному рівні за допомогою таких навчальних дій: - пояснює спосіб виконання дій; - дотримується послідовності пояснень; - перевіряє результати виконання завдань; - самостійно виправляє помилки; - робить висновок про досягнення результатів.	
	Сер- едні й рів- ень	Виконує навчальні завдання на репродуктивному рівні за допомогою таких навчальних дій: - коментує навчальні дії короткими реченнями з опорою на зразок; перевіряє спосіб і результат виконання завдань за зразком, констатує правильність/неправильність результату; визначає утруднення/помилки, долає їх з допомогою вчителя/однокласників.	

		Початковий рівень	Виконує навчальні завдання на рівні копіювання зразків за допомогою таких навчальних дій: - відтворює окремі операції навчальних дій для досягнення результату, зокрема копіює зразок; - коментує окремі операції короткими репліками на основі пропонованих запитань; співвідносить результат виконання завдання із зразком; констатує за підказкою правильність/неправильність результату.	
3	Читає і записує математичні вирази, у тому числі зі змінною, знаходить їх значення, розв'язує рівняння	Високий рівень	Виконує навчальні завдання на продуктивному-творчому рівні за допомогою таких навчальних дій: - характеризує визначені об'єкти, класифікує їх; - знаходить за власною ініціативою необхідну додаткову інформацію з різних джерел, узагальнює її, прогнозує можливий результат;	<i>Записує</i> математичні вирази і твердження, подані в текстовій формі, з використанням математичних символів; <i>встановлює</i> відношення рівності й нерівності між числами й числовими виразами; <i>знаходить</i> значення числового виразу та буквеного виразу із заданим значенням букви;
		Достатній рівень	Виконує навчальні завдання на продуктивному рівні за допомогою таких навчальних дій: - визначає об'єкти, називає їх істотні ознаки, утворює їх за даними орієнтирами; - знаходить інформацію у запропонованих джерелах і перетворює почуту/побачену/прочитану інформацію у графічну, текстову	<i>застосовує</i> правила порядку виконання дій під час обчислень значень виразів без дужок та з дужками; <i>розв'язує</i> рівняння з однією змінною на основі правил знаходження невідомого компоненту арифметичної дії; <i>перевіряє</i>, що одержане числове значення змінної є розв'язком

		Середній рівень	Виконує навчальні завдання на репродуктивному рівні за допомогою таких навчальних дій: - визначає об'єкти, називає їх істотні ознаки, угруповує їх за даними орієнтирами; - знаходить інформацію у запропонованих джерелах і перетворює почуту/побачену/прочитану інформацію у графічну, текстову	рівняння; <i>розуміє</i> , що нерівність зі змінною має один ,кілька або безліч розв'язків, може не мати розв'язків; <i>знаходить</i> окремі розв'язки нерівності зі змінною зручним для себе способом
		Початковий рівень	Виконує навчальні завдання на рівні копіювання зразків за допомогою таких навчальних дій: - розпізнає та називає об'єкти і їх ознаки за орієнтирами - відтворює окремі операції навчальних дій, копіює зразок - відтворює частину почутої/побаченої/прочитаної інформації	
4	Аналізує текст задачі, створює за потреби модель. Обґрунтовує спосіб розв'язання, розв'язує задачу, прогнозує та перевіряє розв'язок.	Високий рівень	Виконує навчальні завдання на продуктивному-творчому рівні за допомогою таких навчальних дій: - усвідомлює нові для нього (неї) математичні факти, ідеї, вміє доводити передбачені програмою математичні твердження з достатнім обґрунтуванням; - знаходить джерела інформації та самостійно використовує їх; розв'язує задачі з повним поясненням і обґрунтуванням; - вільно і правильно висловлює відповідні математичні міркування; - використовує набуті знання і вміння в незнайомих для нього (неї) ситуаціях.	використовує досвід математичної діяльності під час виконання дослідницьких завдань міжпредметного характеру, роботи над навчальними проектами, у проблемних ситуаціях повсякденного життя; <i>складає</i> сюжетні задачі; <i>розв'язує</i> прості і складені сюжетні задачі; <i>обирає</i> числові дані, необхідні і достатні для відповіді на запитання задачі; <i>планує</i> розв'язання задачі; створює математичну модель задачі; <i>перевіряє</i> правильність розв'язку задачі; виявляє варіативність
		Достатній	Виконує навчальні завдання на продуктивному рівні за допомогою таких навчальних дій:	

	ріве нь	- застосовує означення математичних понять та їх властивостей для розв'язання задач у знайомих ситуаціях; знає залежності між елементами математичних об'єктів; самостійно виправляє вказані йому (їй) помилки; розв'язує задачі, передбачені програмою, без достатніх пояснень; - володіє визначеним програмою навчальним матеріалом; - самостійно виконує задачі в знайомих ситуаціях з достатнім поясненням; - виправляє допущені помилки; повністю аргументує обґрунтування математичних тверджень.	мислення і раціональність у виборі способу розв'язання математичної проблеми; здатний(а) до розв'язування нестандартних задач.
	Середній ріве нь	Виконує навчальні завдання на репродуктивному рівні за допомогою таких навчальних дій: - відтворює означення математичних понять і формулювання тверджень; - називає елементи математичних об'єктів; - формулює деякі властивості математичних об'єктів; - розв'язує за зразком задачі обов'язкового рівня; - ілюструє означення математичних понять, формулювань правил виконання математичних дій прикладами із пояснень вчителя або підручника.	
	Початковий ріве нь	Виконує навчальні завдання на рівні копіювання зразків за допомогою таких навчальних дій: - розпізнає один із кількох запропонованих математичних об'єктів (символів, задач тощо), виділивши його серед інших;	

			- читає і аналізує текст задачі, переписує даний зразок розв'язання при допомозі вчителя; - виконує однокрокові дії з числами, найпростішими видами задач; - за допомогою вчителя розв'язує елементарні задачі.	
5	Розпізнає, будує геометричні фігури, конструює об'єкти з геометричних фігур	Високий рівень	Виконує навчальні завдання на продуктивному-творчому рівні за допомогою таких навчальних дій: - визначає і самостійно розпізнає і класифікує за істотними ознаками геометричні фігури; - створює різні конструкції, поєднуючи між собою площинні й об'ємні фігури; - будує площинні фігури за заданими розмірами; - співвідносить геометричні фігури з об'єктами навколишнього середовища; - досліджує різні шляхи розв'язання проблемної ситуації, обирає раціональний шлях її розв'язання.	<i>Розпізнає і класифікує геометричні фігури за істотними ознаками;</i> - <i>класифікує</i> кути, креслить прямі кути за допомогою косинця; - <i>називає</i> істотні ознаки прямокутника(квадрата); - <i>використовує</i> властивість протилежних сторін прямокутника під час розв'язування практичних задач; - <i>будує</i> площинні фігури; - <i>будує</i> коло, круг за заданим значенням радіуса, діаметра; - <i>називає</i> елементи геометричних фігур у просторі; - <i>моделює</i> геометричні фігури з підручного матеріалу, створює різні конструкції; - <i>перевіряє</i> та визначає, чи відповідає сконструйована фігура вимогам завдання; - <i>розрізняє</i> знайомі геометричні фігури у фігурах складної форми; - <i>співвідносить</i> геометричні фігури з об'єктами навколишнього середовища.
		Достатній рівень	Виконує навчальні завдання на продуктивному рівні за допомогою таких навчальних дій: - розпізнає і класифікує за істотними ознаками геометричні фігури; - створює різні конструкції, поєднуючи між собою площинні й об'ємні фігури; - будує площинні фігури за заданими розмірами; - співвідносить геометричні фігури з об'єктами навколишнього середовища; - розв'язує різними способами проблемну ситуацію, використовуючи наявні дані.	

		Середній рівень	Виконує навчальні завдання на репродуктивному рівні за допомогою таких навчальних дій: - визначає і називає геометричні фігури, називає їх істотні ознаки, - будує площинні фігури за заданими розмірами; - називає елементи геометричних фігур у просторі.	
		Початковий рівень	Виконує навчальні завдання на рівні копіювання зразків за допомогою таких навчальних дій: - розпізнає та називає геометричні фігури і їх ознаки за орієнтирами; - відтворює окремі операції навчальних дій, копіює зразок; - відтворює частину почутої/побаченої/прочитаної інформації.	
6.	Використовує для вимірювання величин доцільні одиниці вимірювання, оперує величинами, користується вимірювальними приладами	Високий рівень	Виконує навчальні завдання на продуктивному-творчому рівні за допомогою таких навчальних дій: - вільно володіє програмовим матеріалом, демонструє гнучкі знання, виявляє системність знань і способів використання для вимірювання величин доцільні одиниці вимірювання, виконує обчислювальні дії; - встановлює міжпонятійні зв'язки, самостійно оперує величинами, використовує набутий досвід у змінених навчальних умовах і життєвих ситуаціях; - будує алгоритми виконання вимірювальних дій; - демонструє нестандартний підхід до розв'язування задач на одиниці вимірювання	орієнтується у вимірювальних величинах під час виконання завдань, компетентний у вирішенні завдань ситуативного характеру; складає і розв'язує прості і складені сюжетні задачі на знаходження певних величин, вільно користується вимірювальними приладами; оперує числовими даними, правильно знаходить спосіб вирішення завдань та дає відповідь на запитання; складає план розв'язку; створює та користується схемами та моделями до

		величин; вміло користується вимірювальними приладами; - знаходить і виправляє власні помилки, об'єктивно оцінює свою роботу; - під час виконання письмових робіт дотримується культури записів виконаних завдань	виконуваних завдань; <i>перевіряє</i> правильність розв'язку; <i>проявляє</i> гнучкість, раціональність та креативність мислення при виборі способу обчислення; <i>здатний(а)</i> до розв'язування нестандартних задач з величинами.
Дос-татній рівень		Виконує навчальні завдання на продуктивному рівні за допомогою таких навчальних дій: - виділяє суттєві ознаки певних вимірювальних величин та одиниць їх вимірювання, ілюструє їх, формулює прості висновки; - застосовує знання й уміння під час виконання завдань на вимірювання певних величин за знайомим алгоритмом; - частково або детально пояснює свої дії; - самостійно виконує вимірювальні операції; - усвідомлено відтворює практичний зміст, знаходить зв'язок з прикладами з реального життя; - допускає незначні помилки у записах математичних термінів, символів, позначеннях геометричних фігур; - виправляє помилки, на які вказує вчитель.	
Середній рівень		Виконує навчальні завдання на репродуктивному рівні за допомогою таких навчальних дій: - розрізняє окремі вимірювальні об'єкти; - виконує найпростіші вимірювальні операції; - відтворює навчальну інформацію у засвоєній послідовності, за допомоги вчителя формулює правила, закони й залежності, ілюструє їх прикладами;	

		- частково коментує способи виконання вимірювальних дій, користується елементарними вимірювальними приладами; - не доводить до логічного кінця роботу з перетворення іменованих чисел з одних одиниць вимірювання в інші;	
	Початковий рівень	Виконує навчальні завдання на рівні копіювання зразків за допомогою таких навчальних дій: - розрізняє окремі вимірювальні об'єкти, - виконує елементарні вимірювальні операції за допомогою вчителя; - невідповідність виконаних вимірювань та геометричних побудов умові завдання; - констатує за підказкою правильність чи неправильність результату.	

ПРИРОДНИЧА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ

Я досліджую світ
(інтегрований курс)

Пояснювальна записка

Метою природничої освітньої галузі є формування компетентностей в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічної та інших ключових компетентностей шляхом опанування знань, умінь і способів діяльності, розвитку здібностей, які забезпечують успішну взаємодію з природою, формування основи наукового світогляду і критичного мислення, становлення відповідальної, безпечної і природоохоронної поведінки здобувачів освіти у навколишньому світі на основі усвідомлення принципів сталого розвитку.

Здобувач освіти:

відкриває світ природи, набуває досвіду в її дослідженні, шукає відповіді на запитання, спостерігає за навколишнім світом, експериментує та створює навчальні моделі, виявляє допитливість та отримує радість від пізнання природи;

опрацьовує та систематизує інформацію природничого змісту, отриману з доступних джерел, та представляє її у різних формах;

усвідомлює розмаїття природи, взаємозв'язки її об'єктів та явищ, пояснює роль природничих наук і техніки в житті людини, відповідально поводить у навколишньому світі;

критично оцінює факти, поєднує новий досвід з набутим раніше і творчо його використовує для розв'язування проблем природничого характеру.

№	Характеристика результатів навчання природничої освітньої галузі	Рівень результатів навчання	Характеристика рівня результатів навчання	Очікувані результати навчання
1.	Установлює взаємозв'язки між об'єктами неживої і живої природи, розрізняє рукотворні об'єкти, виготовлені з природних та штучних матеріалів	Початковий рівень	Виконує навчальні завдання на рівні копіювання зразків за допомогою таких навчальних дій: - розпізнає та називає об'єкти і їх ознаки за орієнтирами; - відтворює окремі операції навчальних дій, копіює зразок; - відтворює частину почутої/побаченої/ прочитаної інформації	- називає ознаки організмів; ознаки подібності людини й тварин, ознаки відмінності людини від тварин; - порівнює об'єкти (тіла) живої і неживої природи; - пропонує різні способи використання об'єктів навколишнього світу в життєдіяльності людини;
		Середній рівень	Виконує навчальні завдання на репродуктивному рівні за допомогою таких навчальних дій: - визначає об'єкти, називає їх істотні ознаки, угруповує їх за даними орієнтирами; - знаходить інформацію у запропонованих джерелах і перетворює почуту/ побачену/прочитану інформацію у графічну, текстову.	
		Достатній рівень	Виконує навчальні завдання на продуктивному рівні за допомогою таких навчальних дій: - визначає і самостійно називає об'єкти і їх істотні ознаки, установлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; - знаходить за власною ініціативою необхідну інформацію.	
		Високий рівень	Виконує навчальні завдання на продуктивному-творчому рівні за допомогою таких навчальних дій: - характеризує визначені об'єкти, класифікує їх; - знаходить за власною ініціативою необхідну додаткову інформацію з різних	

			джерел, узагальнює її, прогнозує можливий результат.	
2.	Описує зміни, які відбуваються у природі. Установлює причинно-наслідкові зв'язки між ними	Початковий рівень	Виконує навчальні завдання на рівні копіювання зразків за допомогою таких навчальних дій: - описує зміни, які відбуваються у природі за орієнтирами; - відтворює окремі операції навчальних дій, копіює зразок з використанням підручника (робочого зошита); - відтворює частину почутої/побаченої/прочитаної інформації.	- розповідає про значення Сонця для живої природи; - обґрунтовує зміну пір року, чергування дня і ночі; - характеризує ознаки пір року; сезонні зміни в природі, пояснює їх причини - установлює
		Середній рівень	Виконує навчальні завдання на репродуктивному рівні за допомогою таких навчальних дій: - описує зміни, які відбуваються у природі, називає їх істотні ознаки, угруповує їх за даними орієнтирами; - знаходить інформацію у запропонованих джерелах і перетворює почуту/ побачену/ прочитану інформацію у графічну, текстову.	- найпростіші взаємозв'язки в неживій і живій природі, між організмами й навколишнім середовищем, між природними умовами на певній території та господарською діяльністю людини; - наводить
		Достатній рівень	Виконує навчальні завдання на продуктивному рівні за допомогою таких навчальних дій: - самостійно описує зміни, які відбуваються у природі, називає їх істотні ознаки, установлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; - знаходить за власною ініціативою необхідну інформацію.	- прикладів зв'язків між рослинами й тваринами, рослинами й живою природою, тваринами й живою природою; - називає умови, що потрібні для життя рослин і тварин
		Високий рівень	Виконує навчальні завдання на продуктивному-творчому рівні за допомогою таких навчальних дій: - описує та характеризує зміни, які відбуваються у природі, класифікує їх; - знаходить за власною ініціативою необхідну	

			додаткову інформацію з різних джерел, узагальнює її, прогнозує можливий результат.	
3.	Обирає обладнання та досліджує об'єкти природи за власно складеним планом, робить висновки і презентує їх	Початковий рівень	Виконує навчальні завдання на рівні копіювання зразків за допомогою таких навчальних дій: - обирає обладнання та досліджує за допомогою вчителя, із запропонованим планом; - відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді (наприклад так або ні)	- обирає та пояснює дії для спостережень; - описує результати спостережень за об'єктами природи; - формулює пізнавальні запитання, що дозволяють пояснити накопичені факти;
		Середній рівень	Виконує навчальні завдання на репродуктивному рівні за допомогою таких навчальних дій: - обирає обладнання та досліджує об'єкти природи за колективно складеним планом з незначними неточностями; - відповідає на окремі запитання, частково пояснює відповідь прикладами з підручника; - знаходить інформацію у запропонованих джерелах і перетворює почуту/ побачену/ прочитану інформацію у графічну, текстову; - з допомогою визначає мету дослідження та робить висновки.	- здійснює пошук відповіді на поставлене запитання в наукових джерелах; - розповідає, що таке мета дослідження; - визначає мету дослідження; - прогнозує результати спостережень / досліджень
		Достатній рівень	Виконує навчальні завдання на продуктивному рівні за допомогою таких навчальних дій: - обирає самостійно обладнання та досліджує об'єкти природи за власно складеним планом; - відповідає на поставлені запитання; аналізує інформацію; - знаходить за власною ініціативою необхідну інформацію, самостійно	- розповідає, що нового дізнався, здійснюючи дослідження

4.	Орієнтується на місцевості за об'єктами природи і з допомогою компасу		робить висновки і презентує роботу.	
		Високий рівень	Виконує навчальні завдання на продуктивному-творчому рівні за допомогою таких навчальних дій: - обирає самостійно обладнання та досліджує та характеризує об'єкти природи за власно складеним планом; - виявляє системні знання, усвідомлено використовує їх під час досліджень; - знаходить за власною ініціативою необхідну додаткову інформацію з різних джерел, узагальнює її, формулює пізнавальні запитання. - самостійно робить висновки і презентує роботу.	
		Початковий рівень	Виконує навчальні завдання на рівні копіювання зразків за допомогою таких навчальних дій: - розпізнає та називає об'єкти і їх ознаки за орієнтирами; - за допомогою орієнтується на місцевості за об'єктами природи і з допомогою компасу.	- розповідає про наукові методи дослідження природи; - обирає та пояснює дії для спостережень; - описує результати спостережень за об'єктами природи; - називає факти стосовно об'єктів природи, які вимагають пояснення; - визначає сторони горизонту за компасом у приміщеннях класу, школи, удома, на подвір'ї
		Середній рівень	Виконує навчальні завдання на репродуктивному рівні за допомогою таких навчальних дій: - визначає об'єкти, називає їх істотні ознаки, угруповує їх за даними орієнтирами; - пояснює дії для спостережень; - визначає сторони горизонту за компасом.	
		Достатній рівень	Виконує навчальні завдання на продуктивному рівні за допомогою таких навчальних дій: - визначає і самостійно називає об'єкти і їх істотні ознаки; - обирає дії для спостережень; - самостійно визначає сторони горизонту за компасом.	

		Високий рівень	Виконує навчальні завдання на продуктивному-творчому рівні за допомогою таких навчальних дій: - характеризує визначені об'єкти, класифікує їх; - обирає та пояснює дії для спостережень; - самостійно визначає сторони горизонту за компасом.	
5.	Знаходить і показує на карті Україну, материки, океани та інші об'єкти відповідно до навчального завдання	«початковий» (П)	Виконує навчальні завдання на рівні копіювання зразків за допомогою таких навчальних дій: дає нечіткі характеристики географічних об'єктів; за допомогою вчителя знаходить їх на карті, може самостійно розрізнити окремі географічні поняття.	- розмальовує на контурній карті суходіл та об'єкти гідросфери; - показує на карті Атлантичний, Тихий, Індійський, Північний Льодовитий океани, материки, та позначає їх на контурній карті;
		Початковий рівень	Виконує навчальні завдання на репродуктивному рівні за допомогою таких навчальних дій: - самостійно дає більшість визначень, відтворює значну частину вивченого матеріалу; - на середньому рівні володіє географічними термінами та картою.	- показує на глобусі й карті, позначає на контурній карті контури України, позначає на малюнку Чорне й Азовське моря, річки, гори;
		Середній рівень	Виконує навчальні завдання на продуктивному рівні за допомогою таких навчальних дій: вільно володіє вивченим матеріалом в стандартних ситуація, наводить приклади його практичного застосування. - дає характеристики географічних об'єктів, самостійно знаходить і показує їх на карті	- показує на глобусі й карті та позначає на контурній карті Київ, область, у якій проживає, та обласний центр; - показує на глобусі й карті та позначає на контурній карті контури Європи, позначає європейські країни (сусідів України; Німеччину, Францію тощо);
		Достатній рівень	Виконує навчальні завдання на продуктивному-творчому рівні за допомогою таких навчальних дій: - володіє ґрунтовними географічними знаннями в межах вимог навчальної програми, висловлює та	- показує на карті та позначає на контурній

			аргументує власне ставлення до різних поглядів на об'єкт вивчення; - самостійно робить відповідні висновки й узагальнення; - здатний розв'язувати проблемні завдання; - вільно володіє картографічною інформацією та творчо її використовує.	карті географічні об'єкти світу; гірські системи, височини, низовини, рівнини; межі природних зон світу; - подає інформацію про вивчені географічні об'єкти в таблиці
6.	Пояснює залежність життя організмів від умов існування, правила природоохоронної поведінки, дотримується цих правил	Початковий рівень	Виконує навчальні завдання на рівні копіювання зразків за допомогою таких навчальних дій: - має уявлення про залежність життя організмів від умов існування; - знає правила поведінки в природі;	- має уявлення про цінність природи для життя людей, залежність життя людей від стану навколишнього світу, про охорону об'єктів живої і неживої природи; - розуміє значення заповідних територій; - бере участь у природоохоронній діяльності; - дотримується народних традицій у ставленні людини до природи; - доглядає в живому куточку в класі за рослинами і тваринами - пояснює необхідність охорони об'єктів неживої та живої природи; - відтворює правила поведінки в лісі, парку, поблизу водоймищ, у заповідниках рідного краю; - пояснює, чому слід берегти природні ресурси
		Середній рівень	Виконує навчальні завдання на репродуктивному рівні за допомогою таких навчальних дій: - пояснює залежність життя організмів від умов існування; - знає та дотримується правил поведінки в природі;	
		Достатній рівень	Виконує навчальні завдання на продуктивному рівні за допомогою таких навчальних дій: - пояснює залежність життя організмів від умов існування та чому потрібно берегти природні ресурси; - бере активну участь у природоохоронній діяльності. доглядає в живому куточку в класі за рослинами і тваринами	
		Високий рівень	Виконує навчальні завдання на продуктивному-творчому рівні за допомогою таких навчальних дій: - пояснює залежність життя організмів від умов існування та, чому потрібно берегти природні ресурси; - бере активну участь у природоохоронній діяльності.	

Пояснювальна записка

СОЦІАЛЬНА І ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА, ГРАМАДЯНСЬКА ТА ІСТОРИЧНА ОСВІТНІ ГАЛУЗІ

Метою соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі є формування соціальної компетентності та інших ключових компетентностей, активної громадянської позиції, підприємливості, розвиток самостійності через особисту ідентифікацію, застосування моделі здорової та безпечної поведінки, збереження власного здоров'я та здоров'я інших осіб, добробуту та сталого розвитку.

Здобувач освіти:

дбає про особисте здоров'я і безпеку, реагує на діяльність, яка становить загрозу для життя, здоров'я, добробуту;

визначає альтернативи, прогнозує наслідки, ухвалює рішення з користю для здоров'я, добробуту, власної безпеки та безпеки інших осіб;

робить аргументований вибір на користь здорового способу життя, аналізує та оцінює наслідки і ризики;

виявляє підприємливість та поводить етично для поліпшення здоров'я, безпеки та добробуту.

Метою громадянської та історичної освітньої галузі є формування громадянської та інших компетентностей, власної ідентичності та готовності до змін шляхом осмислення зв'язків між минулим і сучасним життям, активної громадянської позиції на засадах демократії, поваги до прав і свобод людини, толерантного ставлення до оточуючих, набуття досвіду життя в соціумі з урахуванням демократичних принципів.

Здобувач освіти:

встановлює зв'язки між подіями, діяльністю людей та її результатами у часі, пояснює значення пам'ятних для себе та інших громадян України дат (подій);

орієнтується у знайомому соціальному середовищі, долучається до його розвитку, пояснює вплив природи та діяльності людей на нього;

працює з різними джерелами соціальної та історичної інформації, аналізує зміст джерел, критично оцінює їх;

узагальнює інформацію з різних джерел, розповідаючи про минуле і сучасне;

представляє аргументовані судження про відомі факти та історичних осіб, а також про події суспільного життя;

має розвинуте почуття власної гідності, діє з урахуванням власних прав і свобод, поважає права і гідність інших осіб, протидіє проявам дискримінації та нерівного ставлення до особистості;

усвідомлює себе громадянином України, аналізує культурно-історичні основи власної ідентичності, визнає цінність культурного розмаїття;

дотримується принципів демократичного громадянства, бере активну участь у житті шкільної спільноти, місцевої громади.

№	Характеристика результатів навчання з соціальної, громадянської та історичної освітніх галузей	Рівень результатів навчання	Характеристика рівня результатів навчання	Очікувані результати навчання
1.	Пояснює на прикладах, що означає бути громадянином України, досліджує історію свого роду, села/міста, рідного краю і презентує результати	Початковий рівень	Виконує навчальні завдання на рівні копіювання зразків за допомогою таких навчальних дій: - двома-трьома простими реченнями розповідає, що значить бути громадянином України; - з допомогою збирає потрібну інформацію	- усвідомлює свою належність до українського суспільства; необхідність толерантних взаємин між людьми; має уявлення про державну символіку України; свою приналежність до України; виявляє інтерес до пізнання минулого і сучасного України; участі у відзначенні пам'ятних подій, державних і народних свят;
		Середній рівень	Виконує навчальні завдання на репродуктивному рівні за допомогою таких навчальних дій: - самостійно відтворює фактичний матеріал теми, дає стислу характеристику, що значить бути громадянином України; - знаходить інформацію у запропонованих джерелах і перетворює почуту/побачену/прочитану інформацію у графічну, текстову	- розпитує старших і збирає інформацію про свій край, про минуле, історії назв; виявляє патріотичні почуття, шанобливе ставлення до символів держави, традицій і звичаїв свого краю
		Достатній рівень	Виконує навчальні завдання на продуктивному рівні за допомогою таких навчальних дій: - оперує навчальним матеріалом, узагальнює	- встановлює кількість поколінь у своїй родині, розкриває зв'язки

2.	Розповідає про відомі історичні події, пам'ятки природи і культури, видатних людей, у тому числі винахідників, пояснює вплив їх діяльності на життя людей/збереження довкілля		окремі факти та формулює нескладні висновки, обґрунтовуючи їх конкретними фактами; - знаходить за власною ініціативою необхідну інформацію	між теперішнім та попередніми поколіннями
		Високий рівень	Виконує навчальні завдання на продуктивному-творчому рівні за допомогою таких навчальних дій: - системно володіє навчальним матеріалом; - може самостійно виокремити проблему й визначити шляхи її розв'язання; - знаходить за власною ініціативою необхідну додаткову інформацію з різних джерел, узагальнює її, прогнозує можливий результат	
		Початковий рівень	Виконує навчальні завдання на рівні копіювання зразків за допомогою таких навчальних дій: - двома-трьома простими реченнями розповідає про історичну подію чи постать, упізнає її за описом; - співвідносить рік зі століттям, століття - з тисячоліттям.	- <i>виражає</i> різними способами уявлення про відомі історичні події, пам'ятки культури, видатних людей; - <i>розповідає</i> , що таке винахід та яке його значення в житті людини; - <i>наводить</i> приклади використання
		Середній рівень	Виконує навчальні завдання на репродуктивному рівні за допомогою таких навчальних дій: - самостійно відтворює фактичний матеріал теми, дає стислу характеристику історичній постаті, установлює послідовність подій; - користується за допомогою вчителя наочними та текстовими джерелами історичної інформації.	винаходів у житті людини, пояснює їх вплив на життя та збереження довкілля; - <i>пропонує</i> й обґрунтовує власну ідею розв'язання проблеми.

		Достатній рівень	Виконує навчальні завдання на продуктивному рівні за допомогою таких навчальних дій: - оперує навчальним матеріалом, узагальнює окремі факти та формулює нескладні висновки, обґрунтовуючи їх конкретними фактами; - самостійно встановлює причинно-наслідкові зв'язки; - синхронізує події.	
		Високий рівень	Виконує навчальні завдання на продуктивному-творчому рівні за допомогою таких навчальних дій: - системно володіє навчальним матеріалом; -самостійно характеризує історичні явища, виявляє особисту позицію щодо них; - уміє виокремити проблему й визначити шляхи її розв'язання; - користується джерелами інформації, аналізує та узагальнює її.	
3.	Пояснює свої права та обов'язки в сім'ї, в школі, громадських місцях, аргументовано визначає перевагу добрих взаємин над конфліктами	Початковий рівень	Виконує навчальні завдання на рівні копіювання зразків за допомогою таких навчальних дій: - за допомогою вчителя або з використанням підручника (робочого зошита) фрагментарно відтворює елементарні поняття про права та обов'язки; - під керівництвом і контролем учителя епізодично виконує практичні дії, що формують безпечну поведінку; - повторює оцінні судження інших без достатнього осмислення.	- має уявлення про права та обов'язки; має уявлення про культуру взаємин людей у сім'ї, школі, на вулиці; - наводить приклади такої поведінки, де виявляються ці риси; розуміє значення добрих взаємин, їхню перевагу над конфліктами, сутність доброзичливості, милосердя, поступливості, наполегливості, відповідальності; - вирішує конфліктні ситуації мирним шляхом;
		Середній рівень	Виконує навчальні завдання на репродуктивному рівні за	

			допомогою таких навчальних дій: - самостійно, але неповно відтворює навчальний матеріал; - за допомогою вчителя розв'язує прості типові навчальні ситуаційні задачі, виконує практичні дії, пов'язані з безпечною поведінкою; - пояснює найпростіші оцінні судження про безпечну поведінку.	- <i>пояснює</i> необхідність виробляти в собі такі риси; - <i>вживає доречно</i> слова етикету; - <i>установлює</i> зв'язки між конкретними вчинками і ставленням людей, розуміє необхідність культурної поведінки в громадських місцях
		Достатній рівень	Виконує навчальні завдання на продуктивному рівні за допомогою таких навчальних дій: - самостійно розв'язує стандартні ситуаційні завдання; пояснює зміст і послідовність операцій, що входять до складу практичних дій; - свідомо приймає рішення, володіє навичками самоконтролю.	
		Високий рівень	Виконує навчальні завдання на продуктивному-творчому рівні за допомогою таких навчальних дій: - самостійно оцінює та характеризує різноманітні явища та процеси, які розкривають сутність безпечної поведінки; - вибирає безпечний варіант розв'язання нестандартної ситуації; - визначає мету своїх дій і знаходить альтернативні та вибирає й обґрунтовує оптимальні шляхи її досягнення; - виявляє особисту позицію щодо безпечної поведінки.	
4.	Розрізняє першочергові і другорядні потреби. Пояснює важливість помірності у	Початковий рівень	Виконує навчальні завдання на рівні копіювання зразків за допомогою таких навчальних дій:	- <i>визначає</i> короткострокові цілі та планує конкретні дії щодо задоволення власних потреб;

	споживанні товарів і послуг, планує конкретні дії для задоволення власних потреб		- під керівництвом і контролем учителя епізодично виконує практичні дії; - повторює оцінні судження інших без достатнього осмислення.	- збирає інформацію на тему, яка цікавить; визначає важливі і менш важливі відомості та обґрунтовує це; - порівнює події, вчинки осіб; намагається ощадно використовувати ресурси; - розмірковує, як правильно розпоряджатися кишеньковими грошима
		Середній рівень	Виконує навчальні завдання на репродуктивному рівні за допомогою таких навчальних дій: - наводить прості приклади дій про збереження здоров'я. За допомогою інструкції та консультації вчителя виконує практичні дії; - пояснює найпростіші оцінні судження про здоровий спосіб життя	
		Достатній рівень	Виконує навчальні завдання на продуктивному рівні за допомогою таких навчальних дій: - самостійно розв'язує стандартні ситуаційні завдання, пояснює зміст і послідовність операцій, що входять до складу практичних дій; - свідомо приймає рішення	
		Високий рівень	Виконує навчальні завдання на продуктивному-творчому рівні за допомогою таких навчальних дій: - самостійно оцінює та характеризує різноманітні явища та процеси, які розкривають сутність здорового способу життя; - розв'язує проблемні завдання; має здоров'язберігаючі життєві навички; - визначає мету своїх дій і знаходить альтернативні та вибирає й обґрунтовує оптимальні шляхи її досягнення.	
5.	Пояснює, від чого залежить безпека в	Початко	Виконує навчальні завдання на рівні	- аргументує неприпустимість

довкіллі; можливі поведінки прикладх	описує ризик на	вий рівне нь	копіювання зразків за допомогою таких навчальних дій: - знає що таке безпека і небезпека; - переказує зміст прочитаного; - розпізнає ознаки безпечної та небезпечної ситуації. Розуміє, що кожне рішення має наслідки. - під керівництвом і контролем учителя епізодично виконує практичні дії, що формують безпечну поведінку.	заподіяння будь-якої шкоди собі й іншим; - <i>пояснює</i> , від чого залежить безпека вдома, у школі, у довкіллі; - <i>пояснює та зіставляє</i> ознаки безпечної і небезпечної ситуації; - <i>моделює</i> ситуації безпечної поведінки з побутовими приладами, речовинами, підозрілими предметами; - <i>моделює</i> доцільну поведінку в небезпечних ситуаціях; - <i>прогнозує</i> ймовірні наслідки власних рішень та поведінки в різних ситуаціях.
		Сере дній рівне нь	Виконує навчальні завдання на репродуктивному рівні за допомогою таких навчальних дій: - описує (за зразком), як діяти в повсякденних ситуаціях з користю для здоров'я, безпеки та добробуту; - <i>пояснює</i> , від чого залежить безпека вдома, у школі, у довкіллі; - за допомогою інструкції та консультації вчителя виконує практичні дії, пов'язані з формуванням життєвих навичок безпечної поведінки.	
		Дост атній рівне нь	Виконує навчальні завдання на продуктивному рівні за допомогою таких навчальних дій: - <i>пояснює та зіставляє</i> ознаки безпечної та небезпечної ситуації; - <i>розв'язує</i> проблемну ситуацію з користю для здоров'я, безпеки та добробуту; - <i>дотримується</i> правил безпечної поведінки вдома, у школі, у довкіллі; - <i>застосовує</i> вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, <i>намагається</i> аналізувати, <i>встановлювати</i> найсуттєвіші зв'язки і залежність між явищами,	

			фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність.	
		Високий рівень	Виконує навчальні завдання на продуктивному-творчому рівні за допомогою таких навчальних дій: - самостійно оцінює та характеризує різноманітні явища та процеси, які розкривають сутність безпечної поведінки вдома, у школі, у довкіллі; - моделює доцільну поведінку в небезпечних ситуаціях; - обґрунтовує цінність набутих знань і сформованих розумових і практичних умінь і життєвих навичок для власної безпеки; знає алгоритми дій у небезпечних ситуаціях різного походження. Може допомогти в разі небезпеки.	
6.	Моделює звернення про допомогу в різні служби у разі небезпечних ситуацій, пояснює можливі наслідки та свої дії	Початковий рівень	Виконує навчальні завдання на рівні копіювання зразків за допомогою таких навчальних дій: - відтворює частину навчального матеріалу; за допомогою вчителя виконує елементарні завдання; - розпізнає з деяким утрудненням ситуації, які несуть ризик для життя та здоров'я; - разом із дорослим описує поведінку, яка запобігає ризикам для життя та здоров'я або зменшує їх; - за допомогою вчителя розробляє алгоритм дій у небезпечних ситуаціях, використовуючи інформацію, що міститься в тексті інструкції.	- <i>розпізнає</i> випадки порушення прав дитини; пояснює, до кого можна звернутися, коли ображають та/або принижують його чи інших осіб, відповідно діє в таких ситуаціях; - <i>ухвалює</i> рішення щодо власної безпечної поведінки з огляду на ситуацію; - <i>розрізняє</i> ситуації, у яких потребує допомоги інших; - <i>моделює</i> звернення по допомогу в різні служби в разі небезпечних ситуацій, описуючи ситуацію чітко і зрозуміло; - <i>моделює</i> надання допомоги собі та
		Середній	Виконує навчальні завдання на репродуктивному рівні за	

	рівень	допомогою таких навчальних дій: - відтворює (за зразком) модель поведінки, яка запобігає ризикам для життя та здоров'я або зменшує їх; - моделює ситуацію надання першої долікарської допомоги в разі травматизму чи поганого самопочуття; здатний викликати необхідні рятувальні служби, повідомляючи відповідно до ситуації необхідну інформацію.	іншим у разі потреби; - <i>розрізняє</i> ресурси, які можна використати в разі небезпеки.
	Достатній рівень	Виконує навчальні завдання на продуктивному рівні за допомогою таких навчальних дій: - добре володіє вивченим матеріалом, застосовує знання в стандартних ситуаціях, аналізує й систематизує інформацію, використовує загальновідомі докази із самостійною і правильною аргументацією; - визначає потенційні небезпеки навколишнього середовища для здоров'я і безпеки людини; звертається до фахівців у небезпечних ситуаціях, наслідкам яких не може зарадити власними силами.	
	Високий рівень	Виконує навчальні завдання на продуктивному-творчому рівні за допомогою таких навчальних дій: - має системні, міцні знання в межах вимог навчальних програм, усвідомлено використовує їх у стандартних та нестандартних ситуаціях; - самостійно аналізує, оцінює, узагальнює опанований матеріал, користується джерелами інформації, приймає обґрунтовані рішення; - приймає рішення щодо надання самопомоги та допомоги іншим особам, звернення до	

інших осіб чи відповідних служб;

пояснює вибір власних альтернатив і рішень з огляду на вплив зовнішніх чинників.

Використані джерела

1. Державний стандарт початкової освіти
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту».
3. Методичні рекомендації (наказ МОН України № 813 від 13.07.2021р)
4. Наказ МОН № 1222 «Про затвердження орієнтовних вимог оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти».
5. Освітня програма «Інтелект України» (науковий керівник Гавриш І. В.), лист ДСЯО від 06.08.2020 № 01/01-23/929.
6. Постанова КМУ № 87 «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти».
7. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Шияна Р. Б., 3 - 4 клас.
8. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О.Я., 3- 4 клас.
9. <https://mon.gov.ua/ua>
10. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2022/08/20/01/Dodatok.2.pochatkova.osvita.20.08.2022.pdf>
11. <https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzheno-metodichni-rekomendaciyi-shodo-ocinyuvannya-rezultativ-navchannya-uchniv-1-4-klasiv>

